

Міністерство освіти і науки України

Полтавський національний педагогічний університет
імені В. Г. Короленка

ЗАТВЕРДЖЕНО

протокол вченої ради ПНПУ

імені В. Г. Короленка

№ _____ від «___» _____ 2019 р.

_____ М. І. Степаненко

вводиться в дію з «___» _____ 2019 р.

наказ № _____ від «___» _____ 2019 р.

Ректор _____ М. І. Степаненко

СЕРТИФІКАТНА ОСВІТНЯ ПРОГРАМА

«ЕКСКУРСОЗНАВСТВО ТА ЕКСКУРСІЙНА СПРАВА»

Полтава
2019

1. Галузь використання.

Сертифікатна освітня програма адресована учням старшої школи, вчителям, студентам, випускникам ЗСО та ЗВО, працівникам сфери туристичної діяльності та всім зацікавленим туризмом в Україні.

2. Завдання програми.

- 1) засвоєння основ екскурсійної теорії;
- 2) оволодіння основними прийомами екскурсійної методики і техніки;
- 3) набуття практичних навичок з організації екскурсійних послуг.

У результаті засвоєння програми слухачі повинні **знати**:

- історію екскурсійної справи;
- основні поняття й терміни екскурсійної теорії;
- методику підготовки екскурсій та методики їх забезпечення;
- техніку проведення екскурсій;
- особливості проведення видів екскурсій і проведення екскурсій в музеях;
- професійну майстерність екскурсовода.

Слухачі повинні **вміти**:

- проектувати процес обслуговування туристів за окремими етапами надання послуги, використовуючи існуючі технології;
- працювати в складі творчої групи над створенням екскурсій;
- розробляти різні види екскурсій з урахуванням пізнавальних потреб індивіда на підставі знань екскурсійних ресурсів рекреаційного комплексу, культури, релігії рекреанта, існуючих технологій, розробки екскурсійної програми, методики проведення екскурсій;
- контролювати дотримання програм перебування протокольних заходів, правильність оформлення тур документації, правильність бронювання і оформлення послуг.

3. Очікувані результати навчання:

- здатність до критичного аналізу і оцінки сучасних історичних явищ, генерування ідей під час вирішення практичних завдань, комплексних та наукових проблем в галузі музеєзнавства, екскурсознавства, туризму;
- готовність здійснювати освітню й науково-дослідницьку діяльність музеїв, екскурсійних бюро на основі гуманістичного світогляду й розуміння суті історико-краєзнавчих, мистецьких явищ, екскурсійної справи та музейної політики в Україні;
- володіння системою історичних, музеєзнавчих, екскурсійних категорій і методів їх використання з метою рішення дослідницьких і практичних завдань навчання і виховання та проведенні різних типів екскурсій у сфері туризму та екскурсійній діяльності.

4. Термін дії програми: 2019-2024 рр.

5. Обсяг програми: 90 год. / 3 кред. ЄКТС

6. Форма навчання: очна

7. Зміст і структура сертифікатної освітньої програми:

№ з/п	Розділи й теми	Розподіл бюджету навчального часу				
		Аудиторна робота (год.)			Самостійна робота (год.)	Усього (год.)
		Лекції	Практ.	Лабор.		
1.	Історія екскурсійної справи в Україні					
	1.1. Екскурсознавство як галузь теоретичних знань (Предмет і об'єкт. Мета курсу. Головні завдання курсу.)	-	-	-	6	6
	1.2. Становлення екскурсійної справи (кінець XVIII – початок XXI ст.) (Становлення екскурсійної справи в 20-30-х рр. XX ст. Активізація екскурсійної справи в 40-60-х рр. XX ст. Зміцнення організаційних чинників розвитку екскурсійної справи в 70-80-х рр. XX ст. Екскурсійна справа у перехідний період. Сучасний стан.)	-	-	-	6	6
2.	Теоретичні засади екскурсійної справи					
	2.1. Поняття і комплекс завдань екскурсійного обслуговування (Загальні положення нормативно-правового регулювання екскурсійної діяльності. Забезпечення безпеки, прав, інтересів екскурсантів.)	-	2	-	6	8
	2.2. Екскурсія – сутність, її ознаки, функції (Екскурсія – продукт туристичної діяльності, основа відпочинку. Структура та зміст екскурсій. Функції екскурсій: формування наукового світогляду, інформативності, організація екскурсійного обслуговування, формування	2	2	-	6	10

	зацікавленості. Місце екскурсії в туристичному бізнесі. Методологічна основа екскурсії: принципи розробки: науковість, ідейність, взаємозв'язок теорії з дійсністю, правдивість. ясність, дохідливість, дієвість. Маршрут екскурсії. Принципи складання маршруту екскурсії: хронологічний, тематичний, хронологічно-тематичний. Екскурсійний об'єкт. Класифікація екскурсійних об'єктів за змістом, функціональним призначенням, ступенем збереження. Відбір об'єктів. Складання карти (паспорту) екскурсійного об'єкту. Вимоги до екскурсії.)					
	2.3. Класифікація екскурсій. Основні ознаки класифікації (За складом екскурсантів. За змістом. За тематикою. За місцем проведення. За формою проведення. За способом пересування. Екскурсія як форма навчальної діяльності: екскурсія – урок, екскурсія-прогулянка, екскурсія-демонстрація, екскурсія-концерт, екскурсія-консультація. Формування екскурсійної тематики.)	2	2	-	6	10
3.	Екскурсійна методика					
	3.1. Екскурсійна методика, її завдання і вимоги (Методика підготовки екскурсії. Етапи підготовки екскурсії, їх послідовність і взаємозв'язок. Підготовчий етап: мета і тема екскурсії, підбір матеріалів, вивчення джерел, підбір зорового руху, його вивчення, складання картотеки об'єктів. Безпосередня розробка екскурсії: вибір і склад маршруту екскурсії, уточнення об'єктів і зупинок,	2	2	-	6	10

<p>узгодження маршруту. Робота над текстом екскурсії; види текстів, виконання вимог, що пред'являються до них. Співвідношення загального і локального матеріалу. Методична розробка екскурсії, її структура і оформлення. Вимоги до складання технологічної карти екскурсії. Завершальний етап: висновок на текст і методичну розробку екскурсії. Портфель екскурсовода. Проведення пробної екскурсії. Аналіз і узагальнення досвіду проведення екскурсії на розроблену тему, її затвердження.)</p>					
<p>3.2. Методика проведення екскурсії. Технологічні етапи екскурсії (Класифікація методичних прийомів, її значення. Показ в екскурсії, його складові, їх характеристика. Методичні прийоми показу екскурсійних об'єктів, їх визначення і використання в різних видах екскурсій. Засоби показу. Жести як елементи показу. Розповідь як органічна частина екскурсії, його форми і особливості. Вимоги, що пред'являються до екскурсійної розповіді. Методичні прийоми розповіді, їх характеристика і особливості. Вступ і висновок в екскурсії. Мова екскурсовода. Методичний прийом руху, його форми, зв'язок з постановкою завдань екскурсії. Контакт екскурсовода з групою. Вихід екскурсантів до об'єкту. Вибір схеми розстановки екскурсійної групи. Пересування учасників екскурсії, темп руху. Місце екскурсовода. Дотримання часу екскурсії. Адресність</p>	2	2	-	6	10

	розповіді. Особливість використання індивідуального тексту. Відповіді на запитання екскурсантів. Технологічні етапи екскурсії.)					
4.	Підготовка екскурсовода та його роль в екскурсійному обслуговуванні					
	4.1. Вимоги до підготовки екскурсовода (Складання індивідуального тексту: наукові засади, методологія. Вивчення літератури, джерел інформації та об'єктів. Етапи становлення екскурсовода. Вимоги до екскурсовода. Особистість екскурсовода. Мова екскурсовода. Виразні засоби в мові екскурсовода. Невербальні засоби мовлення. Вміння та навички екскурсовода. Зовнішній вигляд і манери екскурсовода. Професійна майстерність екскурсовода. Підвищення кваліфікації екскурсовода.)	2	2	-	6	10
	4.2. Диференційний підхід до екскурсійного обслуговування різних верств населення (Системний підхід до екскурсійного обслуговування різних верств населення. Комплексні програми екскурсійного обслуговування школярів.)	2	2	-	6	10
	4.3. Екскурсія як педагогічний процес (Поєднання освіти, виховання і загальної підготовки екскурсантів в ході екскурсії. Екскурсія як педагогічний процес, мета, дія, кінцевий результат. Використання екскурсоводом основних педагогічних компонентів: конструктивного, організаторського, комунікативного, пізнавального. Формування педагогічної майстерності екскурсовода: його реалізація в екскурсії. Рівні, уміння	2	2	-	6	10

екскурсовода оперувати інформацією. Навчальна екскурсія. Система та класифікація екскурсій. Єдність навчання і виховання в екскурсіях. Методи виховання: метод прикладу, метод вправи, переконання. Використання дидактичних принципів в екскурсії: науковості, доступності, наочності, дієвості. Позаекскурсійна робота екскурсовода-педагога. Якість екскурсії, засоби її оцінки. Прослуховування екскурсії як вид контролю за якістю проведення екскурсії. Основні критерії оцінки екскурсії. Рецензування методичної документації. Методика аналізу екскурсії.)						
Усього	14	16	-	60	90	

8. Термін реалізації програми: 8 тижнів (по 4 год./тиждень)

9. Підсумкова атестація слухачів сертифікатної освітньої програми

9.1. Атестаційні вимоги: відвідання аудиторних занять, виконання самостійної роботи, складання підсумкової атестації.

9.2. Форма підсумкової атестації: усний іспит за білетами (18 білетів по 2 запитання):

Питання для підсумкової атестації

1. Предмет та об'єкт курсу.
2. Поняття «екскурсія». Ознаки та функції екскурсій.
3. Класифікація екскурсій.
4. Екскурсія як вид рекреаційної діяльності.
5. Екскурсійна методика та її сутність.
6. Маршрут екскурсії.
7. Ознаки та функції екскурсії.
8. Основні вимоги екскурсійної методики.
9. Технологічна карта екскурсії.
10. Положення організації підготовки екскурсійного продукту.
11. Етапи розробки екскурсії.
12. Методичні прийоми проведення екскурсії.
13. Показ і розповідь в екскурсії та його особливості.
14. Системна взаємодія елементів та компонентів екскурсійного процесу.
15. Поняття «екскурсія», «екскурсійний продукт», «екскурсійний процес».

16. Основні етапи в організації екскурсії в музеї.
17. Паспорт екскурсійного об'єкта.
18. Перелік необхідної для екскурсії документації.
19. Особливості організації роботи екскурсовода.
20. Портфель екскурсовода.
21. Професійна майстерність екскурсовода.
22. Комунікаційна майстерність екскурсовода.
23. Специфіка роботи екскурсовода з іноземними туристами.
24. Особливості ораторського мистецтва екскурсовода.
25. Особливості проведення оглядових екскурсій по місту та за містом.
26. Природознавчі та географічні екскурсії.
27. Особливості проведення екскурсій на історичну, архітектурну тематику.
28. Особливості проведення літературних, мистецтвознавчих екскурсій.
29. Особливості розвитку екскурсійної справи в Україні.
30. Формування управлінських структур у галузі екскурсійної справи України.
31. Організаційно-правові основи функціонування екскурсійних установ.
32. Напрями державного регулювання у сфері екскурсійного обслуговування.
33. Основи управління екскурсійною діяльністю в сучасній Україні.
34. Основні та додаткові музейні послуги.
35. Співпраця туристичних фірм і музеїв.
36. Диференціація екскурсійного обслуговування.

Розробники-укладачі сертифікатної освітньої програми:

к. і. н., доц. кафедри історії України

Шаповал Л.І.

к. і. н., доц. кафедри всесвітньої історії
та методики викладання історії

Лахно О.П.